

การพัฒนาผู้เรียนกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ
กรณีศึกษา มะขามเตี้ยแห่งความสุข ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
**Developing Students in Driving Public Policy: A Case Study of
Makham Tia Subdistrict of Happiness, Mueang District,
Surat Thani Province**

ศิริพร เพ็งจันทร์^{1*}

อุบลวรรณ บุญแก้ว¹

ภาณุมาศ ทองชนะ¹

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี¹

* e-mail : pookubsp11@gmail.com

Siriporn Pengjan¹

Ubonwan Bunkaew¹

Panumas Thongchana¹

Faculty, Liberal Arts and Management Science Prince of Songkhla University, Surat Thani Campus¹

Received: July 15, 2025, Revised: September 6, 2025, Accepted: September 15, 2025

บทคัดย่อ

การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสร้าง “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” เป็นกรณีศึกษาจริงในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา นโยบายสาธารณะ (925-211) ผ่านห้องปฏิบัติการสังคม เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการออกแบบนโยบายอย่างมีส่วนร่วม เชื่อมโยงกระบวนการวางแผน การจัดการ และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสุขภาวะชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับชุมชน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา 125 คน ประชาชนตำบลมะขามเตี้ย 500 คน และชมรมมะขามเตี้ยแห่งความสุข 25 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินโครงการ และแบบสังเกตการณ์มีส่วนร่วม เก็บข้อมูลเดือนกรกฎาคม 2567 – มิถุนายน 2568 โดยนักศึกษาได้พัฒนาโครงการนโยบาย จำนวน 10 โครงการ ลักษณะห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า (1) การเปลี่ยนแปลง “องค์ความรู้” ของผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกับพื้นที่ ชุมชน และกระบวนการเชิงปฏิบัติจริง (2) ห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมส่งเสริมการเรียนรู้แบบประสบการณ์ เชื่อมโยงกับการวางแผนและการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ และ (3) แนวทางและ “ตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุข” ช่วยให้นักศึกษาสามารถออกแบบนโยบายสาธารณะเพื่อความสุขของประชาชนตำบลมะขามเตี้ยได้จริง โครงการนโยบาย จำนวน 10 โครงการ ผ่านวงจรการออกแบบนโยบาย ประกอบด้วย (1) สำรองปัญหา (2) จัดเรียงปัญหา (3) ก่อตัวนโยบาย (4) กำหนดนโยบาย (5) ตัดสินใจนโยบาย (6) นโยบายไปสู่การปฏิบัติ และ (7) ประเมินผลนโยบายสู่การขับเคลื่อนอย่างยั่งยืน “ตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุขโดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับพื้นที่” เพื่อเป็นต้นแบบการเรียนรู้และการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างผู้เรียนและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาผู้เรียน นโยบายสาธารณะ มะขามเตี้ยแห่งความสุข การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This study examined the integration of participatory public policy processes into academic instruction through the case of “Makham Tia: The Land of Happiness.” The initiative was adopted as a real-world case study in the Public Policy course (925-211), utilizing a social laboratory approach to enable undergraduate students to design and implement public policies that respond to community needs. The objective of the study was to enhance students’ understanding of public policy development through the application of action research, emphasizing collaborative learning between students and the community. The study population comprised 125 undergraduate students, 500 residents of Makham Tia Subdistrict, and 25 members of the Makham Tia Happiness Club. Research instruments included questionnaires, semi-structured interviews, project evaluation forms, and participatory observation. Data were collected between July 2024 and June 2025. Through this process, students developed and implemented ten policy projects following the public policy design cycle, consisting of seven stages: (1) problem identification, (2) problem prioritization, (3) policy formulation, (4) policy setting, (5) policy decision-making, (6) policy implementation, and (7) policy evaluation. The findings revealed three major outcomes. First, there was a significant improvement in students’ knowledge and understanding of public policy processes, particularly in relation to participatory engagement with communities and practical fieldwork. Second, the social laboratory proved to be an effective platform for experiential learning, successfully connecting academic theory with policy planning and implementation. Third, the development of the “Makham Tia Happiness Model” demonstrated how participatory processes can guide the design of community-centered public policies aimed at sustainable well-being. This model serves as a prototype for effective participatory public policy education, illustrating how academic–community collaboration can simultaneously strengthen student competencies and foster localized policy innovation.

Keywords: Learner Development; Public Policy; Makham Tia of Happiness; Community Engagement

บทนำ

"ชุมชนแห่งความสุข" ชุมชนที่มีภาวะ "ความอยู่เย็นเป็นสุข" เป็นสภาวะคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพทั้งจิต กาย ปัญญาเชื่อมโยงกับ (1) เศรษฐกิจ (2) สังคม (3) การศึกษา และ (4) สิ่งแวดล้อม อย่างเป็นองค์รวม และสัมพันธ์กัน ได้ถูกต้องนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ความสุขอาจเกิดจากการบูรณาการความเป็นอยู่ที่ดีทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกัน (Hattakam, 2017)

อย่างไรก็ตามบริบทและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวของนานาประเทศทั่วโลก และประเทศไทยได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกครอง โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่ล้ำหน้าอย่างก้าวกระโดดทำให้ประเทศถูกผลักดันให้เร่งพัฒนาและสร้างความเจริญเพื่อไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) และความเจริญที่มาอย่างรวดเร็วได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ปัญหาของสังคมที่มีความซับซ้อนหรือปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีจำนวนประชากร 1,073,663 คน มีประชากรผู้สูงอายุ 179,338 คน (ร้อยละ 16.70) (Department of Provincial Administration, 2022) พื้นที่ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 บ้านท่าเพชร หมู่ที่ 6 บ้านบางใหญ่ หมู่ที่ 7 บ้านท่าสน และหมู่ที่ 8 บ้านทรายทอง ซึ่งประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย มีเป้าประสงค์ คือ การสร้างคนมาคมที่ปลอดภัยและมีความสะดวกประชาชนมีความรู้ด้านอาชีพสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้การทำงานในพื้นที่ลดลงเกษตรกรและผู้นำชุมชนมีความรอบรู้

ในด้านของการเกษตรเพิ่มขึ้นสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรได้อย่างมีคุณภาพการศึกษาภายในตำบลนั้นมีศักยภาพที่จะยกระดับการศึกษาได้ มีเป้าหมายในการที่ประชาชนให้ความสำคัญกับด้านศาสนา การสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ห่วงไกลยาเสพติด สุขภาพแข็งแรง และการได้รับสวัสดิการและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ กับคนในพื้นที่ที่มีความรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย และการใช้แหล่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีคุณค่า ประชาชนอยู่ร่วมกันได้ และลดการบุกรุกในพื้นที่สาธารณะรวมถึงการสำนึกถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย (อบต.) เป็นพื้นที่ที่มีสถานบันการศึกษาอยู่ในพื้นที่ อาทิ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของ อบต.มะขามเตี้ย มีปัญหาขยะมูลฝอยเช่นเดียวกับชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นอื่น ๆ สภาพดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยภาพรวม และจากการดำเนินการแก้ไขปัญหาหลาย ๆ อย่างในช่วงที่มา พบว่า การแก้ไขปัญหาที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประชาชนยังไม่ตระหนักถึงปัญหาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ส่งผลให้ปัญหาต่าง ๆ ยังคงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่

การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเป็นกลไกหนึ่งของการหาแนวทางการร่วมสร้าง “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการกับสภาพปัญหากับความต้องการของทุกภาคส่วน รวมไปถึงการมีกระบวนการการมีส่วนร่วม การสร้างความรู้และความเข้าใจโดยเฉพาะองค์กรหรือสถาบันหลักที่เกี่ยวข้องที่ริเริ่มกระบวนการนโยบาย โดยเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ดังนั้น การให้รับรู้ เห็นและเข้าใจต่อบทบาทการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง รวมไปถึงชุมชนต้องการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมอีกด้วยซึ่งเป็นปัญหาทางทฤษฎีต่อการประยุกต์ใช้

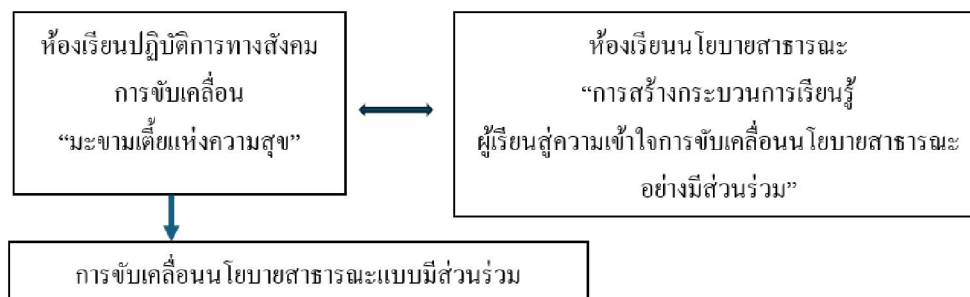
การจัดการเรียนการสอนรายวิชานโยบายสาธารณะ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 คณะศิลปศาสตร์ และวิทยาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี (Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, 2023) กับการใช้พื้นที่รูปแบบห้องปฏิบัติการสังคมเพื่อร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะในการสร้างสุขของชุมชนมะขามเตี้ย หรือปัญหาอื่นใดในชุมชนและพื้นที่ รวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายสาธารณะและการวางแผน กระบวนการวางแผน การจัดการและการประเมินผลโครงการ การสร้างความรู้ความเข้าใจกลไกการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนประเทศโดยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน รวมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะของ “สุข” ของคนมะขามเตี้ย

ดังนั้น จำเป็นต้องวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในพื้นที่จริง “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” จุดเริ่มต้นแรกที่สำคัญมาก ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาวิชานโยบายสาธารณะ จำนวน 125 คน เพื่อฝึกปฏิบัติให้เข้าใจต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ โดยใช้กรณีศึกษา มะขามเตี้ยแห่งความสุข ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งนักศึกษาที่เรียนวิชานโยบายสาธารณะเป็นวิชาต่อเนื่องจากวิชาพื้นฐานสำหรับนักศึกษารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตทุกคน โดยผู้เรียนเข้าใจรูปแบบของการเกิดขึ้นของการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายสาธารณะและการวางแผน กระบวนการวางแผน การจัดการและการประเมินผลโครงการ การสร้างความรู้ความเข้าใจกลไกประชารัฐตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ยุทธศาสตร์จังหวัด การขับเคลื่อนประเทศโดยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นการเกิดขึ้นของนโยบายสาธารณะระดับปฏิบัติการ และการเรียนรู้ระดับพื้นที่ เพื่อให้ให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจต่อบทบาทการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในทางปฏิบัติจริงเป็นส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนของภาคประชาชน ซึ่งเป็นกลไกของกระบวนการนโยบายสาธารณะและการสร้างความร่วมมือแบบประชารัฐ พร้อมทั้งสามารถประยุกต์ใช้เนื้อหาวิชาร่วมกับกรณีศึกษา การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และการลงพื้นที่ปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม
2. เพื่อค้นหาแนวทางและตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุข โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดหลัก 5 ด้าน คือ (1) ทฤษฎีความสุข (2) การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (3) การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ (4) Social Lab และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และ (5) นโยบายสาธารณะแห่งความสุข สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีความสุข (Happiness Theory) แนวคิดความสุขแบ่งได้เป็นสองมิติหลัก ได้แก่ ความสุขเชิงวัตถุวิสัย (Objective) เช่น รายได้ การศึกษา และความมั่นคงทางสังคม กับความสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective) เช่น ความพึงพอใจในชีวิต และสภาวะจิตใจ โดยแนวคิดเศรษฐศาสตร์แห่งความสุข (Economics of Happiness) ชี้ว่า ความสุขควรเป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบายรัฐ นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีเปรียบเทียบ (Comparison Theory) และทฤษฎีความสุขแท้จริง (Authentic Happiness) ที่เน้นการบรรลุเป้าหมายในชีวิตและความสัมพันธ์กับบริบทชีวิตประจำวัน

2. การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (Participatory Public Policy) การขับเคลื่อนนโยบายต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะมิมีบทบาทตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการประเมินผล การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของนโยบาย และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ตอบโจทย์วิถีชีวิตชุมชน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ (Public Participation) การมีส่วนร่วมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ และการตรวจสอบ เป็นต้น ซึ่งเป็นกลไกเสริมสร้างประชาธิปไตย เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ และลดความขัดแย้ง โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบาย

4. Social Lab เป็นพื้นที่กลาง (Shared Space) ที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนและทดลองแก้ปัญหาร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Krabanprakan, 2020) ช่วยให้การเรียนรู้เชื่อมโยงกับปัญหาพื้นที่ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ขณะที่ PAR (Kemmis, & McTaggart, 2005) เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสะท้อนผลในวงจรการเรียนรู้ ทำให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วมและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

5. นโยบายสาธารณะแห่งความสุข (Public Policy of Happiness) โดยพระธรรมศากยวงศ์วิสุทธิ์เสนอแนวคิด GLEE ได้แก่ Good Life, Liberty, Economic Security และ Enjoyment of Wealth เป็นกรอบนโยบายที่มุ่งเน้น “ความสุข” เป็น

เป้าหมายหลักของการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง SDGs โดยเน้นการมีชีวิตที่มีคุณภาพ อีสาเร เสรีภาพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความพลัดพลินในความมั่งคั่งอย่างมีจริยธรรม

เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดทั้ง 5 ด้านร่วมกัน จะเห็นได้ว่า มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและเสริมพลังซึ่งกันและกัน เริ่มจาก ทฤษฎีความสุข ที่ทำหน้าที่อธิบายให้เข้าใจว่า ความสุข คือ อะไร อยู่ในรูปแบบใด และสามารถวัดหรือประเมินได้อย่างไร ทั้งในเชิงวัตถุวิสัยและอัตวิสัย แนวคิดนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาและนโยบายสาธารณะ จาการากฐานทางทฤษฎีดังกล่าว การสร้างผลลัพธ์ที่จับต้องได้จำเป็นต้องอาศัย การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการแปลงแนวคิดเชิงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินการ ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมเช่นนี้ช่วยให้เกิดนโยบายที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น เมื่อมองลึกลงไป การขับเคลื่อนนโยบายให้สัมฤทธิ์ผลต้องอาศัยพลังจาก การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีบทบาทในการตัดสินใจและตรวจสอบ ซึ่งทำให้นโยบายมีคุณภาพ โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการของตนเอง

ดังนั้น กระบวนการทั้งหมดมุ่งไปสู่ นโยบายสาธารณะแห่งความสุข ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์และเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนานโยบายดังกล่าว ไม่เพียงตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจหรือสังคมเท่านั้น แต่ยังมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี มีเสรีภาพ มีความมั่นคง และสามารถพลัดพลินกับความมั่งคั่งอย่างมีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับสากล กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนนโยบายแห่งความสุขจึงเป็นกระบวนการที่ต้องเชื่อมโยงระหว่างความเข้าใจเชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงบริบทพื้นที่อย่างรอบด้าน เพื่อสร้างนโยบาย “นโยบายแห่งความสุข” ที่ตอบสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริง และนำไปสู่ความสุขที่ยั่งยืนของสังคมโดยรวม

วิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจของนักศึกษาต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนกับชุมชน ประเด็นปัญหาและความต้องการเพื่อร่วมสร้างมฆาเมเดียแห่งความสุข และมุ่งเน้นการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม โดยเน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนกระบวนการวิจัยจนเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากระบวนการวิจัย นำมาประมวลเป็นแนวคิด หลักการ และสร้างเป็นทฤษฎีได้ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลการวิจัย

1. การลงพื้นที่ การจัดเวทีเป็นทางการและไม่เป็นทางการ วัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นการวิเคราะห์สถานการณ์ประเด็นเชิงพื้นที่โดยการมีส่วนร่วม เพื่อค้นหาปัญหาที่แท้จริงจากทุกภาคส่วน ดังนี้

1.1) เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ ภายใต้อำเภอโครงการรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ กรณีมฆาเมเดียแห่งความสุข EP.1 จำนวน 2 กิจกรรม ลงพื้นที่ปฏิบัติการ จำนวน 2 ครั้ง

1.2) จัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลร่วมกัน วัตถุประสงค์เพื่อออกแบบเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลร่วมกัน โดยมีวิธีการในการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการในห้องเรียน ภายใต้อำเภอโครงการรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ กรณีมฆาเมเดียแห่งความสุข EP.1 กิจกรรมที่ (3) มุมชนปลอดภัยด้วยกลไกการสานพลังแบบมีส่วนร่วมในชุมชน ณ มฆาเมเดียแห่งความสุข โดยการลงพื้นที่ปฏิบัติการ จำนวน 2 ครั้ง

1.3) การทบทวนวรรณกรรมการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมของนักศึกษารายวิชา นโยบายสาธารณะ การลงพื้นที่ จำนวน 1 ครั้ง ณ มุมชนมฆาเมเดีย

1.4) การค้นหาประเด็นขับเคลื่อนความสุข ด้วยเก็บข้อมูลจาก “แนวคำถาม” โดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบกิจกรรม : การเปิดรับความคิด/แนวคิดจากโจทย์ปัญหาที่พบจริง ๆ เพื่อให้นักศึกษาไปพัฒนาเป็นหัวข้อนโยบายสาธารณะ โดยนักศึกษาได้ตั้งต้นจากสภาพปัญหาจริง ๆ ทั้งจากคนทำงานและจากคนในชุมชน ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องใหญ่หรือใช้ความรู้เฉพาะทาง เช่น ปัญหาขยะพลาสติก หรือ ผู้สูงอายุในชุมชนโดนมิจฉาชีพหลอก ปัญหาระบบขนส่งสาธารณะ ปัญหาพื้นที่กิจกรรม ปลายทางค้ำ ฯลฯ

1.5) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เพื่อวัดการพัฒนาผู้เรียน เพื่อเข้าใจต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ กรณีศึกษามะขามเตี้ยแห่งความสุข ด้วย Google Form แนวคำถามสัมภาษณ์เพื่อร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะการสร้างสุขของชุมชนมะขามเตี้ย จำนวน 12 ข้อ โดยลงพื้นที่ปฏิบัติการ จำนวน 1 ครั้ง

1.6) ประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

1.7) การจัดเวทีการคืนข้อมูล/เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการจากการค้นหาปัจจัยแห่งการเกิดความสุขของพื้นที่มะขามเตี้ยมะขามเตี้ยแห่งความสุขของทุกคน โดยลงพื้นที่ จำนวน 1 ครั้ง

1.8) การจัดเวทีขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะโดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม การนำเสนอการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของการเกิดขึ้นของนโยบายสาธารณะต่อการสร้างความสุขในการขับเคลื่อนมะขามเตี้ยแห่งความสุข และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการกลไกทั้งภาคีภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 ครั้ง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ซึ่งลงทะเบียนเรียนวิชานโยบายสาธารณะ ประจำปีการศึกษา 1/2567 กับการใช้พื้นที่รูปแบบห้องปฏิบัติการสังคมเพื่อร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะในการสร้างสุขของชุมชนมะขามเตี้ย จำนวน 125 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการดำเนินการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อวัดการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเข้าใจต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ กรณีศึกษามะขามเตี้ยแห่งความสุข จำนวน 40 ข้อด้วย Google Form และเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะในการสร้างสุขของชุมชนมะขามเตี้ย จำนวน 12 ข้อ ด้วย Google Form ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการพูดคุยหรือซักถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญและครบถ้วน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำเสนอแบบสอบถาม (Questionnaire) ให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้ครบทุกมุมมองของประเด็นในการศึกษาวิจัย เมื่อได้รับพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยนำค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับประเด็นที่ต้องการทราบ โดยผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแบบสอบถามเพื่อความถูกต้อง สามารถครอบคลุมในประเด็นที่ใช้ในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจากผู้เรียนเพื่อวัดการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเข้าใจต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ และใช้แนวทางการพูดคุยหรือซักถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ และครบถ้วนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บรรยายเนื้อหาเอกสารหรือข้อความที่ได้จากสำรวจและสัมภาษณ์ โดยเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏ ไม่เน้นการตีความหรือการหาความหมายที่ซ่อนไว้ ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Analysis) จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ผลการวิจัย
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการจัดกลุ่มข้อมูล (Categories) เนื้อหาที่ได้รับจากแบบสอบถามเชื่อมโยงเนื้อหา แต่ละส่วนเข้าด้วยกันเพื่อหาข้อสรุป (Proposition) ทั้งในภาพรวมและส่วนย่อยของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หลังจากได้ข้อสรุปแล้ว นำข้อมูลสรุปนั้นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอ่านเพื่อยืนยันความถูกต้องหรือปรับข้อมูลให้ถูกต้องตามสภาพการณ์จริง
- 3) การวัดผลการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน จาก (1) องค์ความรู้ (2) พฤติกรรมของผู้เรียน (3) กระบวนการเรียนรู้ นโยบายสาธารณะ และ (4) การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและพื้นที่

ผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลง “องค์ความรู้” ของผู้เรียนต่อการเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ นโยบายสาธารณะ และ การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและพื้นที่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 125 คน ปรากฏผลการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเข้าใจต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ กรณีศึกษา มะขามเตี้ยแห่งความสุข (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 Learning Activities and Understanding

Learning Activities	Public Policy	Participatory Public Policy	Public Policy Outcomes	Public Policy Advocacy Goals
Workshop: Integrated Public Administration Project for Public Policy Advocacy - The Case of "Makhamtia of Happiness"	High	High	High	High
Identifying Happiness Advocacy Issues: Data Collection Using "Guiding Questions" with Emphasis on Target Groups (Variables)	High	High	High	High
Data Feedback Workshop / Workshop on Identifying Factors of Happiness in the "Makhamtia of Happiness for All" Area	High	High	High	High
Public Policy Advocacy through Participatory Processes	High	High	High	High

จากตารางที่ 1 ผลการเปลี่ยนแปลงเชิงองค์ความรู้ของผู้เรียน ประเด็น (1) ความรู้ความเข้าใจก่อนนโยบายสาธารณะ (2) ความรู้ความเข้าใจก่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (3) ความรู้ความเข้าใจต่อผลลัพธ์ของนโยบายสาธารณะ และ (4) ความรู้ความเข้าใจต่อเป้าหมายการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเป็นไปในทิศทางที่สูงทั้งสิ้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม พบว่า รูปแบบห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมการขับเคลื่อน นโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม คือ รูปแบบห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่บูรณาการการเรียนการสอน การวิจัยและบริการวิชาการแก่สังคมในพื้นที่จริงหรือชุมชนเป้าหมาย โดยอาจารย์ ชุมชน และนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมกันส่งข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารสาธารณะ ผ่านเครื่องมือที่สร้างค้นหาข้อมูล สร้างกระบวนการคิดจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ เวกีประชาชน การศึกษาชุมชน และกิจกรรมปฏิบัติการ ตลอดจนยกระดับไปสู่การเชื่อมโยงกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อให้ นักศึกษา มุ่งหมายที่ชุมชนพบโจทย์ปัญหาที่แท้จริงของชุมชน การพบปะหาเหตุปัญหาคำหนดปัญหาได้อย่างชัดเจน ออกแบบแนวคิดที่หลากหลายมาช่วยแก้ปัญหา สามารถสร้างตัวแบบหรือนวัตกรรมทางความคิดใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ สามารถเป็นการต่อยอด การพัฒนา เพิ่มมูลค่า ค้นหาจุดต่าง สร้างสรรค์ แบ่งปันชุมชน สร้างคนสืบสาน บูรณาการวิถีชีวิต

ห้องปฏิบัติการทางสังคม เป็นภาคปฏิบัติที่สอดคล้องกับรายวิชา นโยบายสาธารณะ กระบวนการห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เป็นการผสมผสานของเครื่องมือเก็บข้อมูลของชุมชนแล้วนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการตั้งคำถาม การถกเถียงจนเกิดความรู้ นำความรู้สู่กระบวนการถกเถียงอีกครั้งทำให้เกิดปัญญา (Wisdom) ตลอดจนยกระดับไปสู่การเชื่อมโยงกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อให้นักศึกษามุ่งหมายได้พบโจทย์ปัญหาที่แท้จริงของชุมชน พบสาเหตุปัญหา กำหนดปัญหาได้อย่างชัดเจน ออกแบบแนวคิดที่หลากหลายมาช่วยแก้ปัญหา สามารถสร้างตัวแบบหรือนวัตกรรมทางความคิด นวัตกรรมทางสังคม

จากการเรียนการสอน “รายวิชานโยบายสาธารณะ” มีเป้าหมายของการจัดกระบวนการห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab Workshop) (1) พื้นที่กลาง พื้นที่ปลอดภัยเพื่อให้ผู้นำ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่กำหนดนโยบาย ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้เรียนรู้ร่วมกัน สามารถแลกเปลี่ยน พูดคุย คิดออกแบบ การพัฒนา การสร้างการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน (2) สร้างการเรียนรู้และความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันร่วมกัน และเชื่อมโยงในประเด็นต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น (3) ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันต่อการขับเคลื่อนในส่วนดำเนินการอยู่และหรือกำลังจะดำเนินการร่วมกัน และ (4) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมสร้างแนวทางการร่วมกันขับเคลื่อนและสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบสอดคล้องกับ นักศึกษารายวิชานโยบายสาธารณะ ให้ข้อมูล ดังนี้

“วิชานี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน ในการพัฒนานโยบาย จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชน และหาวิธีสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของทุกฝ่าย นโยบายที่ดีไม่เพียงแต่ต้องการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น”

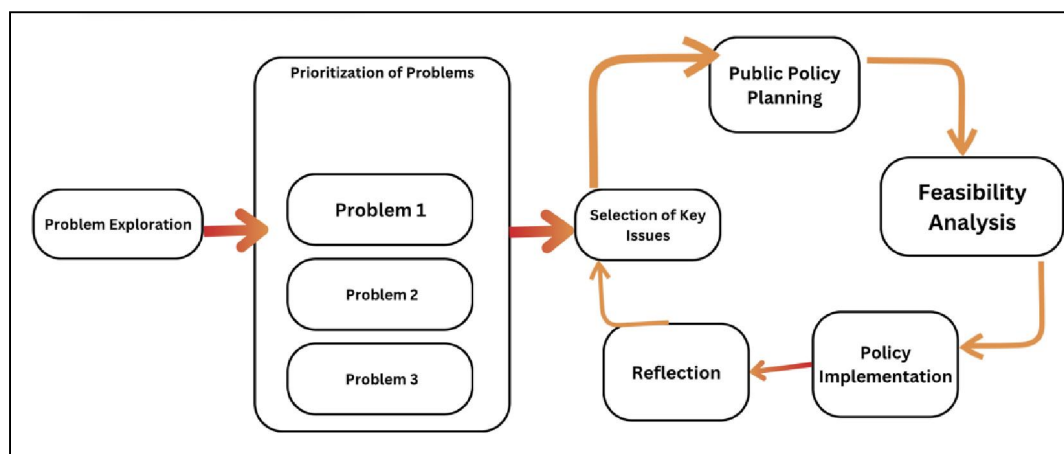
“เป็นวิชาที่ทำให้ได้ลงพื้นที่ ทำให้ทราบปัญหาของชาวบ้าน ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านว่าเป็นอย่างไรบ้างจากที่ไม่เคยได้ลงพื้นที่เลย ทำให้รู้จักการเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น”

“เป็นวิชาที่ทำให้เราได้คิด วางแผน เป็นกระบวนการ โดยมีตัวแบบ แบบแผนในการจัดทำหรือวิเคราะห์นโยบาย เป็นวิชาที่ฝึกให้เราได้รับรู้ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน”

“วิชานโยบายสาธารณะ เป็นวิชาที่มีความสำคัญและมีบทบาทสำคัญในการศึกษาวิธีการที่รัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐใช้ในการออกแบบและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม” เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอเป็นแนวทางและตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุข โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ พบว่า จากรูปแบบห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วมส่งผลต่อนักศึกษาดำเนินการเพื่อการออกแบบนโยบายสาธารณะเพื่อความสุขของประชาชนในตำบลมะขามเตี้ยมีทั้งสิ้น 10 โครงการ เพื่อนำไปสู่ความสุขของคนมะขามเตี้ย ดังนี้ (1) โครงการการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน (2) โครงการหาทุนตั้ง เพื่อความสุขของคนมะขามเตี้ย (3) โครงการขยะสร้างปุ๋ยสู่ดินมะขามเตี้ย (4) โครงการถักนํ้ารวมใจ (นํ้าสำรองหมู่บ้าน) (5) ชุมชนบ้านบางใหญ่ปลอดภัยห่างไกลอุบัติเหตุ (6) โครงการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพมะขามเตี้ย (เกษตรในบ้าน) (7) โครงการตลาดนัดชุมชน (เกาะกลางบางทะเล) (8) โครงการหนัางเพื่อสุขภาพ (9) โครงการชุมชนบ้านบางใหญ่ การสร้างเสริมสุขภาพที่ดีภายในชุมชน และ (10) โครงการจัดการระบบการบำบัดน้ำเสียในชุมชนมะขามเตี้ย

การจัดการเรียนการสอนห้องเรียนนโยบายสาธารณะรูปแบบ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม” ส่งผลต่อการเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษาในการออกแบบนโยบายสาธารณะรูปแบบโครงการสู่การสร้างตัวแบบเฉพาะพื้นที่ (มะขามเตี้ยแห่งความสุข) ผลจากการวิเคราะห์นโยบายการจัดการขยะ (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 : ตัวแบบเฉพาะพื้นที่ (มะขามเตี้ยแห่งความสุข) ผลจากการวิเคราะห์นโยบายการจัดการขยะ
ที่มา : ผู้วิจัย (2025)

จากรูปที่ 2 สามารถอธิบายจากตัวแบบ ได้ดังนี้

1. การสำรวจปัญหา คือ การลงพื้นที่สำรวจปัญหาการจัดการขยะ ปัญหาใดที่เป็นปัญหาหลักสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ของตำบลมะขามเตี้ยทั้ง 4 หมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ คือ การลงพื้นที่สัมภาษณ์ สอบถามปัญหาของชาวบ้าน เพราะเป็นเครื่องมือที่ทราบผลเร็วที่สุดและเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่ประชาชนในท้องถิ่น และอีกทั้งยังได้รับความรู้สึกหรือความเดือดร้อนที่เป็นเหมือนกับเล่าเรื่องราวของคนในพื้นที่กำลังเผชิญอยู่แต่ไม่อาจแปรเป็นสภาพปัญหาได้ เพราะไม่ได้เข้าใจว่า สิ่งของตนเองกำลังเผชิญอยู่นั้นเป็นปัญหา ในฐานะที่เป็นผู้ออกแบบนโยบายสามารถนำมาวิเคราะห์ในการพิจารณากระบวนการจัดทำนโยบายได้ ดังเช่น

“ควรให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายโดยให้บอกปัญหา และออกความเห็นการสร้างทางเลือกนโยบาย และตัดสินใจกันว่าทางเลือกไหนดีที่สุด โดยคำนึงถึงผลในอนาคต”

“การจัดตั้งนโยบายที่ใช้ได้จริงกับชุมชน โดยประชาชนเป็นคนกำหนดประเด็นปัญหา”

“การขับเคลื่อนมะขามเตี้ย เป็นการนำปัญหาข้อเรียกร้องมา แก่ปัญหาโดยการทำเป็นนโยบายให้กับพื้นที่ ผ่านการทำเป็นกิจกรรมหรือโครงการ”

2. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา คือ การตัดสินใจเลือกปัญหาที่จะต้องนำมาแก้ไขตามลำดับความสำคัญ ซึ่งในบริบทนี้ คือ ความเร่งด่วน และขนาดของปัญหา การคาดการณ์ไว้ว่า เป็นปัญหาที่เร่งด่วนและควรที่จะได้รับการแก้ไข แม้จะไม่ได้เป็นปัญหาที่ใหญ่มาก แต่หากละเลยเป็นระยะเวลานานอาจส่งผลให้เกิดกลายเป็นปัญหาระดับมหภาคได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสี่ยง หรือส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนได้ ดังเช่น

“ต้องมีการวิเคราะห์ว่า คนในชุมชนขาดอะไรหรือต้องการอะไร แล้วประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ เพื่อการขับเคลื่อนของคนในชุมชน”

“การขับเคลื่อนมะขามเตี้ยแห่งความสุข ขับเคลื่อนไปด้วยนโยบายสาธารณะเล็งเห็นปัญหาและแก้ไขให้ชาวตำบลมะขามเตี้ย มีความสุขได้ผลแก้ไขปัญหาได้ดี ได้รับผลกระทบปัญหาน้อยที่สุด”

3. การเลือกประเด็นปัญหา การตัดสินใจเลือกปัญหาที่จะนำไปปฏิบัติ คือ การคัดแยกขยะแห้งและขยะเปียกรวมถึงการทิ้งขยะให้เป็นเวลา เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหามลพิษขยะจัดกระจาย ส่งผลกระทบต่อประชาชนจนนำมาสู่การจัดทำนโยบาย ดังเช่น

“นโยบายสาธารณะควรเริ่มจากการระบุปัญหาและความต้องการของชุมชน นำเสนอแนวทางการพัฒนาที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ พร้อมจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และใช้ตัวชี้วัดประเมินความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนในชุมชน”

“ควรให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมการขับเคลื่อนนโยบาย โดยให้บอกปัญหา และออกความเห็นในการสร้างทางเลือกนโยบาย และมาตัดสินใจกันว่า ทางเลือกไหนดีที่สุด โดยคำนึงถึงผลในอนาคต”

4. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของนโยบายสาธารณะ การจัดทำนโยบายสาธารณะ พิจารณาและวิเคราะห์นโยบายด้านต่าง ๆ เพื่อให้มั่นใจว่า นโยบายมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมีผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่คุ้มค่าต่อการลงทุน โดยคาดการณ์ถึงผลกระทบและผลดีที่คาดว่าจะได้รับการจัดทำโครงการนี้ ดังเช่น

“การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ”

“นโยบายสาธารณะควรเริ่มจากการระบุปัญหาและความต้องการของชุมชน นำเสนอแนวทางการพัฒนาที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ พร้อมจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และใช้ตัวชี้วัดประเมินความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนในชุมชน”

5. วางแผนนโยบายสาธารณะ การนำเอาข้อมูลเดิมที่มีอยู่แล้วหรือที่เคยจัดทำแต่ไม่ประสบผลสำเร็จมาเป็นเกณฑ์ในการช่วยปรับเปลี่ยน การดำเนินการบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของพื้นที่ เพื่อสามารถที่จะปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ให้สอดคล้องกันเพื่อป้องกันการดำเนินงานที่ซับซ้อนและอาจสูญเสียการใช้ทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์ ดังเช่น

“การขับเคลื่อน โครงการ “มะขามดีแห่งความสุข” สามารถมองผ่านกรอบแนวคิดของ นโยบายสาธารณะ ในการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนได้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งโครงการนี้ใช้วิธีการทำงานเชิงรุกผ่านกิจกรรมที่หลากหลายทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม”

“มะขามดีแห่งความสุขสามารถวิเคราะห์ได้ในกรอบของนโยบายสาธารณะ โดยอาศัยหลักการพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงของชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 1) การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 4) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ และ 5) การส่งเสริมเศรษฐกิจและสร้างงานในชุมชน”

6. การนำนโยบายไปปฏิบัติ ดำเนินการลงพื้นที่และดำเนินการตามเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้และได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นการช่วยเหลือในด้านของพันธมิตร และมีการอบรมและให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นการทำความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติ ตามนโยบาย และลงพื้นที่ เพื่อแจกแจงและสอนวิธีการจัดทำถังขยะเปียกเป็นปึกแผ่นเป็นการปฏิบัติทำให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่และเสริมสร้างส่วนร่วมของคนในชุมชนได้ตามแผนงานที่วางไว้ ดังเช่น

“การขับเคลื่อนมะขามดีแห่งความสุข คือ การที่ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในมะขามดีให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมต่างไป จัดทำนโยบาย โครงการต่าง ๆ ให้มะขามดี มีการพัฒนาที่ยั่งยืน”

7. ผลสะท้อนกลับ จากการลงมือและดำเนินการปฏิบัติตามนโยบาย และสังเกตการณ์ในระยะหนึ่ง เห็นได้ว่า ผลการดำเนินกิจกรรม ประชาชนและการจัดการขยะของชุมชนเป็นไปตามเป้าหมาย คือ การจัดการขยะดีขึ้น ชุมชนน่าอยู่ คนในชุมชนพึงพอใจต่อนโยบายที่ดำเนินการ นำไปสู่การทำโครงการที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องในระยะยาวหรือผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจทำให้เกิดปัญหาหรือข้อเรียกร้องจากคนในพื้นที่จากผลการปฏิบัตินั้นสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะสะท้อนกลับไปเลือกประเด็นปัญหาเพื่อวางแผนการทำงานนโยบายใหม่หรือปรับปรุงนโยบายเดิมให้ดีขึ้น

“การขับเคลื่อนชุมชนมะขามเตี้ยแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมะขามเตี้ยโดยแท้จริง เพื่อความยั่งยืน ในการพัฒนาชุมชน สร้างความเข้มแข็ง โดยการให้ประชากร ได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อนโยบาย ผ่านการลงพื้นที่ รับฟังความเห็น ปรัชญาหรือ หลายหน่วยงานหลายภาคส่วน จะทำให้นโยบายนั้นยั่งยืน”

จาก 10 โครงการของการออกแบบนโยบายสาธารณะส่งผลต่อนักศึกษาได้ดำเนินการเพื่อการออกแบบนโยบายสาธารณะเพื่อความสุขของประชาชนในตำบลมะขามเตี้ย โดยการเกิดขึ้นของตัวแบบตัวแบบเฉพาะพื้นที่ (มะขามเตี้ยแห่งความสุข) จากการวิเคราะห์นโยบายการจัดการขยะกับตัวแบบเฉพาะพื้นที่ ได้ตัวอย่างโครงการ ประกอบด้วย โครงการทำนุถุศลอย่างไรเพื่อความสุขของคนมะขามเตี้ย และโครงการขยะสร้างป๊อปปูล่าคนมะขามเตี้ย ซึ่งยังสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

“มะขามเตี้ยแห่งความสุขสามารถวิเคราะห์ได้ในกรอบของนโยบายสาธารณะโดยอาศัยหลักการพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงของชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 1) การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 4) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ และ 5) การส่งเสริมเศรษฐกิจและสร้างงานในชุมชน”

“การขับเคลื่อน โครงการ “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” สามารถมองผ่านกรอบแนวคิดของ นโยบายสาธารณะในการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนได้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งโครงการนี้ใช้วิธีการทำงานเชิงรุกผ่านกิจกรรมที่หลากหลายทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม”

“การขับเคลื่อนนโยบาย คือ การทำให้ตัวนโยบายออกมาเป็นรูปธรรมเห็นได้ชัด มีการวิเคราะห์และประเมินผลได้ โดยต้องมีการช่วยเหลือกันของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอื่น ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกมาเสนอความต้องการหรือหาแนวทางในการสร้างนโยบายร่วมกันหรือแก้ไขปัญหาร่วมกัน”

“การขับเคลื่อนชุมชนมะขามเตี้ยแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมะขามเตี้ยโดยแท้จริง เพื่อความยั่งยืน ในการพัฒนาชุมชน สร้างความเข้มแข็ง โดยการให้ประชากร ได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อนโยบาย ผ่านการลงพื้นที่ รับฟังความเห็น ปรัชญาหรือ หลายหน่วยงานหลายภาคส่วน จะทำให้นโยบายนั้นยั่งยืน”

“เป็นตัวอย่างของการขับเคลื่อน โครงการพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้แนวคิดของการสร้างความสุขและความยั่งยืนให้กับชุมชน ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการลักษณะนี้ต้องอาศัยการผสมผสานนโยบายสาธารณะหลายด้านเข้าด้วยกัน”

“เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสรรค์และรักษาความสุข ผ่านกิจกรรมที่สร้างสรรค์และการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในชุมชน”

การจัดการเรียนการสอน วิชานโยบายสาธารณะ (925-211) นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 จำนวน 125 คน กับการใช้พื้นที่ในรูปแบบห้องปฏิบัติการสังคมเพื่อร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะในการสร้างสุขของชุมชนมะขามเตี้ย หรือปัญหาอื่นใดในชุมชนและพื้นที่ รวมไปถึงการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายสาธารณะและการวางแผนกระบวนการวางแผน การจัดการและการประเมินผลโครงการ การสร้างความรู้ความเข้าใจกลไกการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนประเทศโดยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน รวมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะของ “สุข” ของคนมะขามเตี้ย ดังนั้น เพื่อให้เกิด “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นแรกที่สำคัญมาต่อการสร้างผลการเรียนรู้ที่สำคัญจากการจัดการเรียนการสอน วิชานโยบายสาธารณะ (925-211) นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

อภิปรายผลการวิจัย

1) การเปลี่ยนแปลง “องค์ความรู้” ของผู้เรียนต่อการเข้าใจ กระบวนการเรียนรู้ นโยบายสาธารณะ และการสร้าง การมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและพื้นที่ พบว่า จากการจัดเวทีเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 4 ครั้ง ส่งผลที่สำคัญ ต่อการเข้าใจนโยบายสาธารณะ กระบวนการนโยบายสาธารณะ ดังนี้ จากกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 125 คน โดยเป็น แบบสอบถามเพื่อวัดการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเข้าใจต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ กรณีศึกษา มะขามเตี้ยแห่งความสุข ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงองค์ความรู้ของผู้เรียน ดังนี้ ประเด็น 1) ความรู้ความเข้าใจก่อนนโยบายสาธารณะ 2) ความรู้ ความเข้าใจก่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม 3) ความรู้ความเข้าใจต่อผลลัพธ์ของนโยบายสาธารณะ และ 4) ความรู้ ความเข้าใจต่อเป้าหมายการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ในทิศทางที่สูงทั้งสิ้น สอดคล้องกับ Hogwood, & Gunn (1984) เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะ กล่าวว่า ความรู้เดิมที่นำมาใช้แก้ไขปัญหาและลักษณะของปัญหาเองได้ เปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กัน เช่น ในปัจจุบันความรุนแรงของวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดในทศวรรษ 1960 เปลี่ยนแปลง ไปเป็นวิธีการลงโทษที่รุนแรงน้อยลง ควบคู่ไปกับวิธีการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทำให้โครงการที่ออกแบบมาแก้ไขปัญหของผู้กระทำความผิดหรือนักโทษใช้แนวความคิดนี้สำหรับแก้ไขปัญห การเปลี่ยนแปลงความรู้เดิมนี้ยังรวมถึงแนวความคิดด้าน เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับแก้ไขปัญหะเชิงนโยบายด้านการศึกษาและด้านสังคม เนื่องจากเทคโนโลยีที่จะก่อให้เกิด ผลลัพธ์ที่ต้องการยังมีความไม่แน่นอนอยู่มาก แม้แต่ในนโยบายเศรษฐกิจตามแนวความคิดของ Keynes เรียกว่า ระบบเคนส์ (Keynesian System) ในทศวรรษ 1950 และ 1960 ที่อ้างว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการแทรกแซงของรัฐบาลในกิจการด้าน เศรษฐกิจของประเทศสามารถนำมาแก้ไขปัญหเศรษฐกิจอย่างได้ผลแน่นอน แต่ปรากฏว่าระบบเศรษฐกิจของหลาย ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 ได้รับผลกระทบอย่างมากอันเนื่องมาจากการแทรกแซงด้านการเงินของ รัฐบาลตรงกันข้ามกับผลการวิจัยนี้ที่สะท้อนว่า ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างองค์ความรู้แบบพลวัต ที่ต้อง ปรับตัวตามเงื่อนไขและปัญหาของพื้นที่

ดังนั้น ผลการเรียนรู้และการพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ โดยมี องค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจของผู้เรียนต่อกระบวนการเรียนรู้ นโยบายสาธารณะ แสดงให้เห็นว่า การเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ เช่น ความสำคัญของการกำหนดนโยบาย การวิเคราะห์ ผลกระทบ หรือการออกแบบการมีส่วนร่วม (2) การวิเคราะห์กรณีศึกษา และเชื่อมโยงกับปัญหาในพื้นที่จริง โดยการ ประเมินว่า ผู้เรียนสามารถอธิบายกระบวนการต่าง ๆ หรือเสนอแนวทางใหม่ ๆ ในการจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย สาธารณะ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและพื้นที่ ซึ่งในบริบทนี้ “พื้นที่” หมายถึง ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือสถานการณ์ในชีวิตจริงที่นโยบายสาธารณะมีผลกระทบโดยตรง ซึ่งสามารถวัดได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ เกี่ยวข้อง เช่น การสัมภาษณ์ การเข้าถึงข้อมูลจากภาคสนาม หรือการจัดเวทีสนทนา การพัฒนาทักษะในการสื่อสารและ สร้างเครือข่ายกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผลงานหรือโครงการที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้เรียนและพื้นที่ เช่น ข้อเสนอ เิงนโยบาย การณรงค์ หรือกิจกรรมที่มีผลกระทบจริง เป็นต้น

2) รูปแบบห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม พบว่า “รายวิชา นโยบายสาธารณะ” เป้าหมายของการจัดกระบวนการห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab Workshop) รูปแบบของการ สร้างพื้นที่กลางแลกเปลี่ยน พูดคุย คิดออกแบบ การพัฒนา การสร้างการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน การสร้างการรับรู้และความ เข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันร่วมกัน และเห็นระบบ (Systems) สมบูรณ์ขึ้น ความเชื่อมโยงในประเด็นต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดย ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันถึงการขับเคลื่อนที่แต่ละส่วนดำเนินการอยู่และหรือกำลังจะ ดำเนินการร่วมกัน และได้มีส่วนร่วมในการสร้างแนวทางในการร่วมกันขับเคลื่อนและสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ โดย มีกระบวนการดำเนินงานและแผนการใช้ห้อง “Social Lab” ร่วมกัน ทั้งการบูรณาการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง กิจกรรม

เชิงปฏิบัติการที่บูรณาการการเรียนการสอน การวิจัยและบริการวิชาการแก่สังคมในพื้นที่จริงหรือชุมชนเป้าหมายที่มีประชาชน อาจารย์และนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมกันส่งข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ผ่านเครื่องมือที่สร้างค้นหาข้อมูล สร้างกระบวนการคิดจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งถือว่าเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) พื้นที่ถกเถียงกรองความรู้ที่มีความหลากหลายในการตั้งคำถาม อธิระในการตอบ เกิดความรู้ที่แตกต่าง สร้างมิตรภาพที่ผูกพัน รู้จักชุมชน เข้าใจชุมชน เข้าถึงชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง ผู้การเป็นพื้นที่แห่งการสร้างปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ Krabuanprakan (2020) ได้กล่าวว่า Social Lab หรือกระบวนการห้องปฏิบัติการทางสังคม คือ กลยุทธ์ คือ นวัตกรรมในการสร้างผู้นำร่วม (Collective Leadership) คือ กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ คือ การสร้างพื้นที่ (Space) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย (Safe Space) เพื่อเป็นพื้นที่กลางในการทดลองปฏิบัติการร่วมกันของผู้นำ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้กำหนดนโยบาย หรือในหลายกรณีอาจรวมผู้ขัดแย้ง ผู้ที่เห็นต่าง เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกันเรียนรู้ และเข้าใจความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ รวมถึงร่วมกันตระหนัก รับรู้ถึงความท้าทายต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ออกแบบ โดยพื้นที่ที่สร้างขึ้นมาเป็นพื้นที่ที่เปิดให้ทุกฝ่าย ได้มีโอกาสเปิดใจร่วมเรียนรู้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ได้ร่วมคิด ทดลองทำงานร่วมกัน โดยร่วมกันออกแบบและสร้างต้นแบบ สร้างความร่วมมือทำงานในแนวราบ เพื่อก่อให้เกิดแนวคิด และอาจรวมถึงนวัตกรรมสิ่งใหม่ ๆ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ตอบสนองความท้าทาย รวมถึงสร้างวิธีการทำงานร่วมกันแบบที่ไม่เคยทำมาก่อน โดยมีเป้าหมายร่วมที่ยิ่งใหญ่ เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด และสร้างต้นแบบ (Prototype) เพื่อทดลองเริ่มสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Systems Change) ร่วมกัน ในวิธีและวิธีการทำงานร่วมกันแบบใหม่ สร้างวัฒนธรรมความร่วมมือ (Collaborative Culture) เมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีเชิงนโยบายของ Hogwood, & Gunn (1984) ซึ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกเชิงนโยบายอย่างมีเหตุผล พบว่า Social Lab เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติจริงมากกว่า จึงสะท้อนให้เห็นความแตกต่างในมิติของการเรียนรู้ ทฤษฎีแรกเน้น Rational Analysis ในขณะที่ทฤษฎีหลังเน้น Experiential Learning ที่เกิดจากการลงมือทำและสร้างความเข้าใจเชิงลึกจากพื้นที่จริง

ดังนั้นห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม (Social Policy Lab) เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง (Experiential Learning) เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบการวิเคราะห์ และผลักดันนโยบายสาธารณะ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม

3) แนวทางและตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุข โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ จากรูปแบบห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วมส่งผลต่อนักศึกษาดำเนินการเพื่อการออกแบบนโยบายสาธารณะเพื่อความสุขของประชาชนในตำบลมะขามเตี้ย การจัดการเรียนการสอนห้องเรียนนโยบายสาธารณะ ในรูปแบบ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม” ส่งผลต่อการเกิดการเรียนรู้ของนักศึกษาในการออกแบบนโยบายสาธารณะในรูปแบบโครงการจำนวนทั้งสิ้น 10 โครงการ โดยกระบวนการออกแบบโครงการของนักศึกษา มีขั้นตอนดังนี้ 1) การสำรวจปัญหา 2) การจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา 3) เลือกประเด็นปัญหา 4) วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของนโยบายสาธารณะ 5) วางแผนนโยบายสาธารณะ 6) นำนโยบายไปปฏิบัติ และ 7) ผลสะท้อนกลับ และการนำไปสู่การมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการมะขามเตี้ยแห่งความสุข ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย Uwanoo, & Thawilwadee (2005) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง นอกจากจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (Transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความ

ต้องการของประชาชน (Responsiveness) และมีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ (Accountability) อีกด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วยจากความหมายดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งใน ขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลตามนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับ Keynesian System ซึ่งให้น้ำหนักกับบทบาทรัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบายหลัก พบว่า ทั้งสองแนวคิดมีความแตกต่างอย่างชัดเจน กล่าวคือ Keynesian เน้น “รัฐนำ” ขณะที่ทฤษฎีการมีส่วนร่วมเน้น “ประชาชนนำร่วมกับรัฐ” ดังนั้น ผลการวิจัยในพื้นที่มะขามเตี้ยแห่งความสุขชี้ให้เห็นชัดว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญมากกว่าการพึ่งพาเพียงการแทรกแซงของรัฐ

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอน วิชา นโยบายสาธารณะ (925-211) นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 125 คน กับการใช้พื้นที่ในรูปแบบห้องปฏิบัติการสังคมเพื่อร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะในการสร้างสุขของชุมชนมะขามเตี้ย หรือปัญหาอื่นใดในชุมชนและพื้นที่ การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน รวมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะของ “สุข” ของคนมะขามเตี้ย

สรุป

การจัดการเรียนการสอนรายวิชา นโยบายสาธารณะ (925-211) สำหรับนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 125 คน ได้นำ “รูปแบบการขับเคลื่อนมะขามเตี้ยแห่งความสุข” เป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม โดยเชื่อมโยงความรู้ด้านการวางแผน การจัดการ และการประเมินผลโครงการ เข้ากับการพัฒนานโยบายที่ตอบโจทย์ปัญหาจริงของชุมชน อันเป็นการสร้างความเข้าใจเชิงปฏิบัติด้านนโยบายสาธารณะและกลไกประชารัฐ ผลการจัดการเรียนการสอน พบว่า

1) การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนต่อการเข้าใจ กระบวนการเรียนรู้ นโยบายสาธารณะ และ การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและพื้นที่ โดยนักศึกษามีระดับความเข้าใจก่อนนโยบายสาธารณะ (1) ความรู้ความเข้าใจก่อนนโยบายสาธารณะ (2) ความรู้ความเข้าใจก่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (3) ความรู้ความเข้าใจต่อผลลัพธ์ของนโยบายสาธารณะ และ (4) ความรู้ความเข้าใจต่อเป้าหมายการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ในทิศทางเชิงบวกและเพิ่มสูงขึ้นในทุก ๆ ประเด็น

2) ห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วมในรูปแบบการลงพื้นที่ที่เรียนรู้ พบว่า ห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เป็นภาคปฏิบัติที่สอดคล้องกับรายวิชา นโยบายสาธารณะ กระบวนการห้องปฏิบัติการทางสังคม เป็นการผสมผสานของเครื่องมือเก็บข้อมูลของชุมชนแล้วนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการตั้งคำถาม การถกเถียงจนเกิดความรู้ นำความรู้สู่กระบวนการถกเถียงอีกครั้งทำให้เกิดปัญญา (Wisdom) ตลอดจนยกระดับไปสู่การเชื่อมโยงกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อให้นักศึกษามุ่งหมายพบโจทย์ปัญหาที่แท้จริงของชุมชน พบสาเหตุปัญหา กำหนดปัญหาได้อย่างชัดเจน ออกแบบแนวคิดที่หลากหลายมาช่วยแก้ปัญหา สามารถสร้างตัวแบบหรือนวัตกรรมทางความคิด นวัตกรรมทางสังคม ในรูปแบบโครงการ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบห้องเรียนปฏิบัติการทางสังคมของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม คือ ห้องเรียนที่เป็นพื้นที่ถกเถียงกรองความรู้ที่มีความหลากหลายในการตั้งคำถาม อิสระในการตอบเกิดความรู้ที่แตกต่าง สร้างมิตรภาพที่ผูกพัน รู้จักชุมชน เข้าใจชุมชน เข้าถึงชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง ผู้การเป็นพื้นที่แห่งการสร้างปัญญาร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย

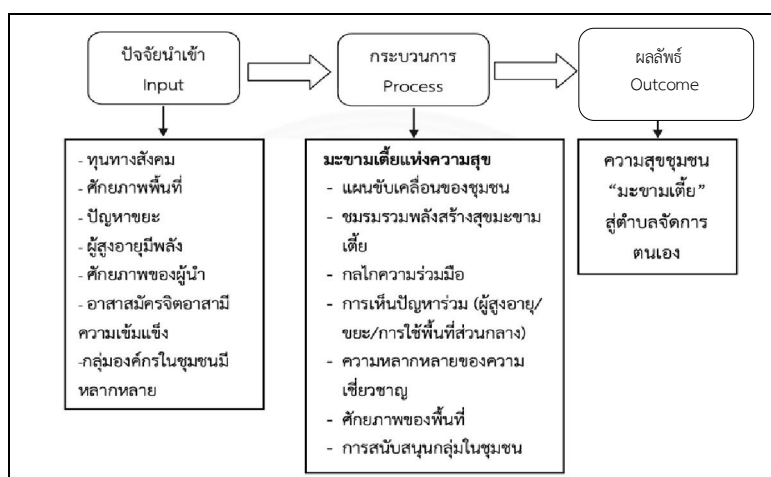
3) แนวทางและตัวแบบมะขามเดี่ยวแห่งความสุข โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนห้องเรียนนโยบายสาธารณะ ในรูปแบบ“การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม” ส่งผลต่อการเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษาในการออกแบบนโยบายสาธารณะในรูปแบบโครงการจำนวนทั้งสิ้น 10 โครงการ โดยกระบวนการออกแบบนโยบายด้วยกระบวนการวงจรมะขามเดี่ยวแห่งความสุขนับเป็นรูปแบบโครงการของนักศึกษานำไปสู่การใช้ได้จริง โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) การสำรวจปัญหา (2) การจัดเรียงปัญหา (3) การก่อตัวนโยบาย (4) การกำหนดนโยบาย (5) การตัดสินใจนโยบาย (6) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และ (7) การประเมินผลนโยบาย จนสู่การแนวทางการขับเคลื่อนอย่างยั่งยืนในรูปแบบของ “ตัวแบบมะขามเดี่ยวแห่งความสุขโดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับพื้นที่”

ข้อเสนอแนะ โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการขยายผล ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเข้ามามีบทบาท เช่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ประชาชนทั่วไป นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น
2. การใช้กระบวนการระดมความคิดเห็น การพูดคุยเชิงลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสะท้อนปัญหาความต้องการ และเป้าหมายร่วมกันที่แท้จริง เป็นต้น
3. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา โดยการจัดกิจกรรมสร้างความรู้ เช่น การอบรม เวิร์กช็อปแลกเปลี่ยนความรู้ หรือการทำโครงการทดลองในพื้นที่ เป็นต้น
4. การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เช่น การเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือเศรษฐกิจ เป็นต้น
5. การสร้างความยั่งยืนในระดับชุมชน โดยการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในด้านเศรษฐกิจ เช่น การสร้างงานในชุมชน การพัฒนาทักษะอาชีพ และการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่าและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

องค์ความรู้ในการวิจัย

แนวทางและตัวแบบมะขามเดี่ยวแห่งความสุข โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะระหว่างผู้เรียนและชุมชนได้อย่างยั่งยืน (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 : ตัวแบบมะขามเดี่ยวแห่งความสุขกระบวนการมีส่วนร่วมนโยบายสาธารณะระหว่างผู้เรียนและชุมชนอย่างยั่งยืน
ที่มา : ผู้วิจัย (2025)

References

- Department of Provincial Administration. (2022). *Population and Housing Statistics as of December 2022*. Ministry of Interior. Retrieved from <https://stat.bora.dopa.go.th>. [in Thai]
- Hattakam, R. (2017). Development of components and indicators of gross happiness. *Journal of Interdisciplinary Management*, 1(1), 104–105. [in Thai]
- Hogwood, B.W., & Gunn, L.A. (1984). *Policy Analysis for the Real World*. Oxford, Oxford University Press.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2005). *Participatory Action Research: Communicative Action and the Public sphere*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (3rd ed., pp. 559–603). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Krabuanprakan, U. (2020). *Social Lab Process for Driving Systemic Change from Within* Bangkok. Bangkok, 10160. [in Thai]
- Local Development Institute. (2021). *Knowledge of Public Policy Development and Advocacy for Participatory Health: Driving Policy from the National Level to Area-Based Implementation* (Research Report), National Health Commission Office, Nonthaburi, 11000, Thailand. [in Thai]
- Makhamtia Subdistrict Administrative Organization. (2016). *Strategic Plan of Makhamtia Subdistrict Administrative Organization*, Makhamtia Subdistrict Administrative Organization. Surat Thani, 84000, Thailand. [in Thai]
- Prince of Songkla University, Surat Thani Campus. (2023). *Course Description 925-211: Public Policy*. Faculty of Liberal Arts and Management Sciences. [in Thai]
- Uwanno, B., & Thawilwadee, B. (2005). *Participatory Democracy*. Chulalongkorn University Press, Bangkok, 10330, Thailand. [in Thai]